

УДК 658.512.4:69:33.012.23

д.т.н., доц., Доненко В.І.,
Запорізька державна інженерна академія

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Розглянуто сучасні тенденції розвитку організаційних структур управління будівельних організацій та їх основні риси в ринкових умовах. Показано взаємозв'язок між основними тенденціями розвитку організаційних структур управління будівельних організацій в ринкових умовах.

Ключові слова: сучасні тенденції розвитку, організаційні структури управління, ринкові відносини, будівельна організація.

Актуальність теми. Найбільш характерними рисами сучасного періоду є поява різноманіття форм власності, децентралізація управління, підвищення ролі основної господарської ланки (підприємств і організацій), що діє на принципах економічної самостійності і відповідальності за результати своєї діяльності. Фундаментальні перетворення, що відбуваються, впливають на характер будівельних організацій. Ефективність управління будівельним виробництвом багато в чому залежить від організаційної структури (ОС) підприємств будівельного комплексу. Вивчаючи питання розвитку організаційних структур управління (ОСУ) будівельних організацій в ринкових умовах слід виділити проблеми багатогранності відносин власності, поєднання ринкового саморегулювання та державного впливу на економіку, тому це питання є актуальним у сучасних умовах, адже у період розвитку ринкових відносин швидко відбувається зміна умов функціонування будівельних організацій (БО), змінюється зміст внутрішньовиробничого управління, вимагається створення глибокого і ефективного апарату управління, тому організаціям необхідно швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища і адаптувати ці організаційні структури до цих змін. Гнучкість організаційних структур управління, а також їх здатність до швидкої реорганізації, по суті, визначає ступінь пристосованості організації до ринку.

Проблемі розвитку організаційних систем (зокрема, структур) приділялась увага у роботах вітчизняних і закордонних вчених: Євенко Л. І., Казанського Ю. М., Ковальського М. І., Немчина О. М., Тугая О.А., Клімова А.А., Лагутіна Г.В., Козлової О. В., Венгерова А. А., Гаврикова В. М., Фадеева О. О., Дідика В. В., Сутиріна М.М., Поколенко В.О., Ніколенко Ю.В., Пуцентейло П.Р. автора та інші. Однак, вони не отримали достатнього розвитку

в питанні особливостей сучасного функціонування організаційних структур управління будівельних організацій в ринкових умовах.

Мета статті. Метою статті є аналіз розвитку організаційних структур управління будівельних організацій, що орієнтовані на діяльність в умовах сучасного ринку.

Задачі дослідження. Для досягнення цієї мети поставлені наступні задачі дослідження:

- дослідити сучасні тенденції розвитку організаційних структур управління будівельних організацій та їх основні риси в ринкових умовах;
- проаналізувати взаємозв'язок між основними тенденціями розвитку організаційних структур управління будівельних організацій в ринкових умовах.

Основний матеріал статті. Багатогранність відносин власності є складною різноплановою системою і з різних боків впливає на процес підтримання виробничих сил і виробничих відносин. В умовах ринку діє загальне правило – суб'єкт ринкових відносин має бути суб'єктом власності. Ця обставина дає змогу говорити про загальноекономічний зміст відносин власності і, що головне, є основою ринкового господарства у його нинішньому вигляді [1, 3].

Основні риси ринкових відносин:

- багатогранність форм власності та їх рівноправна участь у конкурентній боротьбі на ринку;
- трудова основа власності, підприємства і розподілу;
- використання ринкових відносин в якості головної форми координації діяльності учасників виробництва;
- планомірне державне регулювання економіки.

На сьогоднішній день існує ряд тенденцій в розвитку ОСУ будівельних організацій в ринкових умовах. Перша тенденція полягає в тому, що зміни в організаційній структурі обумовлюють нові вимоги до форм та методів управління персоналом організації, у зв'язку з цим важливим мотивуючим фактором виступають зміст та умови праці. Одноманітна робота не спонукає до активної діяльності, нормальна людина в міру свого розвитку бажає виконувати більш творчі завдання. Тому треба дбати про те, щоб зміст праці оновлювався достатньо швидко, а її умови відповідали фізіологічним, соціальним і духовним потребам персоналу. Для цього БО а проводять реорганізацію виробництва у формі ліквідації або модифікації конвеєрної системи, впроваджують новий режим праці. Ці заходи спрямовані на примноження трудових функцій робітників, збільшення міри їх відповідальності, створення можливостей для

прояву ініціативи та самостійності тощо. Фактором мотивації є також своєчасне просування за службою, професійне зростання персоналу.

Основними рисами такої структури є:

- тенденція до найбільш повного задоволення інтересів замовника;
- мінімальне число рівнів ієрархії з виділенням самостійних комплексних груп, які спроможні вирішувати будь-які задачі замовника;
- наявність потужної інформаційної системи, яка дозволяє автоматизувати поточні задачі управління і дає можливість менеджерам зосередитись на головних задачах [1];
- зміна критеріїв оцінки роботи менеджерів – ініціатори більш цінні ніж виконавці [2].

Другу тенденцію можна характеризувати як прагнення до створення «горизонтальної» структури, яка передбачає, що координація діяльності підрозділів суттєво впливає на ефективність будівельних організацій.

В умовах гострої конкуренції будівельних організацій, які мають ієрархічні (бюрократичні) структури, виступають першими претендентами у банкрути. З цієї причини на зміну їм сьогодні приходять більш гнучкі організації, в яких кількість управлінських ланок зменшується. Це призводить до децентралізації управління, скорочення вертикальних зв'язків на користь горизонтальних. Останнє означає, що дедалі більше робітників поряд зі своєю спеціалізованою діяльністю починають виконувати управлінські функції. Можна виділити такі закономірності розвитку організаційних структур управління будівельних організацій:

1) Надання більшої автономії підрозділам шляхом формування структур, орієнтованих на готовий продукт (створення «центрів прибутку», «робочих центрів»).

2) Розвиток дублюючих підрозділів всередині організації з метою появи елементів ринкової конкуренції.

3) Руйнування традиційних бар'єрів між підрозділами за рахунок створення командних структур управління [1].

4) Створення різного виду неформальних об'єднань фахівців для здійснення новацій («групи якості», тимчасові творчі колективи тощо).

5) Запровадження структур, які забезпечують соціальне партнерство на рівні організації (системи участі робітників у групах з прийняття рішень, радах правління компанією тощо) [2].

Третя тенденція – це прагнення до рухомої, гнучкої структури. Її характеристики наступні:

- новітні інформаційні та комунікаційні технології;

- максимальна адаптація до змін зовнішнього середовища, та швидка реакція на ці зміни;
- максимальна гнучкість структури;
- спроможність до самореорганізації;
- гнучкі форми конкуренції, де переважає кооперація та співробітництво [4, 5].

Четверта тенденція – це організація в формі мережі (гібридне рішення), що об'єднує три типи структур (функціональної, дивізіональної і матричної), що забезпечує більш ефективний варіант розмежування діяльності і зв'язків, а також пропорцій між автономією і контролем. Підрозділи, що займаються інженерними розробками, маркетингом, науковими дослідженнями і бухгалтерією, тепер не є складовими частинами однієї організації, вони стають самостійними організаціями, працюючими за контрактом. Управління будується на основі гнучких екстрених рішень, які складаються в цей час, в умовах, коли багато які важливі задачі виникають настільки стрімко, що їх неможливо вчасно передбачити [3].

Світова практика підтверджує прогресивність та ефективність індивідуального підходу до побудови і вдосконалення організаційних структур управління, саме з цього випливає п'ята тенденція. Найпоширенішим є системний підхід до формування організаційних структур, який розглядає будівельну організацію, як цілісний організм у взаємодії з навколишнім середовищем.

Відмітною особливістю системного підходу є орієнтація на вивчення зв'язків і взаємовідносин між елементами організаційних структур і функціонування системи в цілому. Системний підхід заперечує чітко формалізовані структури управління і потребує врахування конкретних особливостей господарських ситуацій та реальних можливостей керівників і спеціалістів приймати управлінські, рішення.

На рис. 1 показано взаємозв'язок між основними тенденціями розвитку організаційних структур управління БО в ринкових умовах.

Зв'язок, утворений між новими вимогами до форм та методів управління з рештою тенденцій розвитку організаційних структур показує неминучі наслідки реформ організаційних структур в ринкових умовах. В даному випадку нові вимоги до форм та методів управління виступають як окрема тенденція розвитку організаційних структур, так і наслідком застосування будь-якої з чотирьох інших тенденцій.

Застосування того чи іншого варіанта структури управління в кожному окремому випадку визначається конкретними умовами діяльності керованого об'єкта. Раціональне виконання поставлених завдань забезпечують ті

структури, які, не руйнуючи взаємозв'язків, що склалися в організації, дають змогу забезпечити досягнення заданих цілей шляхом налагодження прямої взаємодії підрозділів на будь-якому рівні управління за умови доцільного перерозподілу прав та обов'язків [1, 2].

Кінцевою метою побудови нових і розвитку існуючих ОСУ будівельними організаціями в умовах ринку полягає в створенні або вдосконаленні таких управлінських структур, які зумовлюють дійсні стимули праці і підприємливості у поєднанні з високою організованістю та дисципліною, забезпечують ефективну координацію діяльності всіх учасників виробництва таким чином, щоб кожний виробляв те, що потрібно суспільству, при цьому використовуючи ті ресурси, які дають найбільшу віддачу.

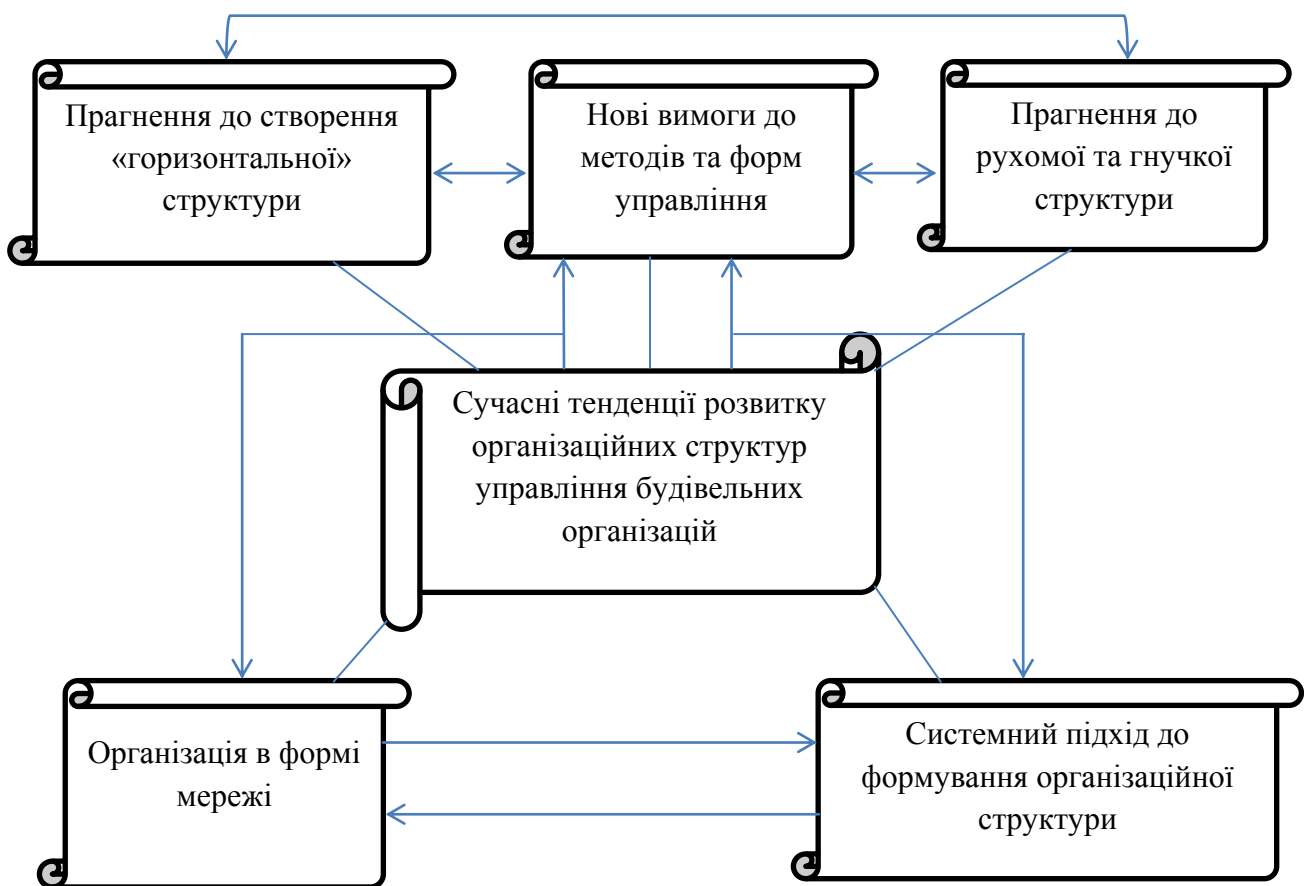

Рис. 1. Теоретична модель розвитку організаційних структур управління будівельних організацій

Висновки. Головна тенденція розвитку організаційних структур управління будівельних організацій в ринкових умовах полягає в тому, що кожна наступна структура стає більш простою і гнучкою у порівнянні з тими, що діяли раніше. При цьому виділяють наступні десять вимог і характеристик формування ефективних структур управління виробництвом: скорочення розмірів підрозділів і їх укомплектування більш кваліфікованим персоналом; зменшення кількості рівнів управління; групова організація праці як основа

нової структури управління; орієнтація поточної роботи, в тому числі графіків і процедур, на запити споживачів; створення умов для гнучкої комплектації продукції; мінімізація запасів; швидка реакція на зміни; гнучко переналаджуване обладнання; висока продуктивність і низькі витрати; бездоганна якість продукції і орієнтація на тривалі зв'язки зі споживачем.

Перелік використаної літератури

1. Доненко В.І. Розвиток та оновлення організаційних структур будівельної компанії для підвищення адаптивних якостей її системи управління (на прикладі ВАТ «Укртехнопром») / В.І. Доненко // Сборник научных трудов. Строительство, материаловедение, машиностроение – Днепропетровск: ПГАСиА, 2011. – № 61. – С. 164-171.
2. Ніколенко Ю.В. Основи економічної теорії: навч. посібник / Ю.В. Ніколенко. - К. : ЦНЛ, 2003. - 524 с.
3. Касьянова Н. В. Напрями вдосконалення організаційної системи управління розвитком підприємства/ Н. В. Касьянова // Вісник Донецького університету економіки та права. – Донецьк, 2010. - Вип. 1. – с. 70-77.
4. Сутырина М. Н. Организационные структуры управления нефтехимическими предприятиями в рыночных условиях: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05/ М. Н. Сутырина. — Санкт-Петербург, 1994. — 17 с.
5. УкрКнига [Електронний ресурс] : Сучасні тенденції в розвитку організаційних структур управління - Режим доступу до журн.: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/644/23/>

Annotation

Modern trends in organizational structures of management of construction organizations and their main features in market conditions. The relationship between the main trends of the organizational structures of management of construction companies in market conditions.

Keywords: current trends, organizational management structure, market, construction organization.

Аннотация

Рассмотрены современные тенденции развития организационных структур управления строительных организаций и их основные черты в рыночных условиях. Показана взаимосвязь между основными тенденциями развития организационных структур управления строительных организаций в рыночных условиях.

Ключевые слова: современные тенденции развития, организационные структуры управления, рыночные отношения, строительная организация.